

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ได้แบ่งวิธีการวิจัยออกเป็นดังนี้

ศึกษาการดำเนินการและการเผยแพร่เพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ 1 มกราคม 2553 จนถึง 31 ธันวาคม 2555 ย้อนหลัง 3 ปีคือปีพ.ศ.2553-2555 เนื่องจากการประกาศใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เริ่มใช้ครั้งแรกในเดือนตุลาคม 2554 อีกทั้งช่วงระยะเวลาหลังปี 2550 เป็นต้นมา เริ่มมีกระแสโลกร้อน (Global Warming) และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ(Climate Change) บวกกับข้อจำกัดทางระยะเวลาจึงศึกษาก่อนที่จะมีการประกาศใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สองปี(พ.ศ.2553-2554) และระหว่างการใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 หนึ่งปี(พ.ศ.2555) โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนจากสำนักงานประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะผู้ส่งสารและศึกษาการดำเนินการและการเผยแพร่เพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของภาคีการพัฒนาในฐานะผู้รับสารตาม 7 ประเด็นหลักของการพัฒนาในสังคมสีเขียว ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ชนสงฆ์และพลังงาน นวัตกรรมสีเขียว นวัตกรรมทางสังคม และเมืองสีเขียว โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 18 ท่าน การสื่อสารภายในเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวของสศช. และการสื่อสารของเครือข่ายผู้สาธารณชนภายนอก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แหล่งที่มาของข้อมูล

เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์และมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลด้านบุคคล ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากรายงานการประชุมประจำปี 2555 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้ได้รายชื่อสมาชิกหรือแกนนำ และกลุ่มเครือข่ายคนอื่นๆ

เพิ่มเติมในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อใช้ในการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายการทำงาน รูปแบบการไหลของข่าวสาร และการแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในเครือข่ายระหว่างเครือข่าย และเครือข่ายกับสาธารณชน ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่ได้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตามที่ระบุไว้ทั้งหมด ผู้วิจัยจะใช้วิธีการนำบทสัมภาษณ์ที่มีการเผยแพร่ตามสื่อต่างๆ มาวิเคราะห์ ประกอบกับขอสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิด หรือผู้ที่มีตำแหน่งรองลงมาจากกลุ่มเป้าหมาย

ผู้ส่งสาร ได้แก่ คุณธานินทร์ ณะเอมรองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคุณตฤตย์ นพคุณ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้รับสาร ได้แก่ ภาควิชาการพัฒนามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีเขียวตาม 7 ประเด็นหลัก จำนวน 16 ท่าน ดังนี้

(1) ภาควิชาการเกษตร ได้แก่

คุณขวัญชัย	หมื่นยิ่ง	นักวิชาการและเว็บมาสเตอร์มูลนิธิชีววิถี
คุณจารุพันธ์	เนติเชียร	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ สำนักบริหารงานพาณิชย์ภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์
คุณทัศนีย์	แน่นอุดร	หัวหน้ากองบรรณาธิการนิตยสารฉลาดซื้อ

(2) ภาควิชาการอุตสาหกรรม ได้แก่

ดร.บัณฑิต	เศรษฐศิริโรตม์	ผู้อำนวยการสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
คุณพีรพร	พละพลีวัลย์	ผู้อำนวยการศูนย์วิเคราะห์ทดสอบสิ่งทอ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ

(3) ภาควิชาด้านการท่องเที่ยว ได้แก่

ผศ.ดร.จิรพล สิ้นธนูวา

รองประธานกรรมการมูลนิธิใบไม้เขียว

คุณปิยะทิพย์ เอี้ยวพานิช

ผู้อำนวยการร่วมโครงการเพิ่มศักยภาพการใช้
มาตรการเศรษฐกิจเพื่อคงคุณค่าระบบนิเวศและ
ความหลากหลายทางชีวภาพ องค์การความร่วมมือ
ประเทศของเยอรมัน(GIZ)

คุณอรุษา นวราช

กรรมการผู้จัดการโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์

(4) ภาควิชาด้านระบบขนส่งและพลังงาน ได้แก่

คุณฤกษ์ฤทธิ์ เคนหาราช

ผู้อำนวยการกลุ่มพลังงานทดแทน สำนักงาน
นโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน

คุณภาณุมาศ ศรีสุข

ประธานกรรมการพัฒนาระบบโลจิสติกส์
สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และที่ปรึกษากรรมการ
ผู้จัดการใหญ่บริษัทเอสซีจี ดิสทริบิวชัน จำกัด

คุณชัชชัย วงศ์สงวน

ผู้จัดการพัฒนาและบริหารผู้ขนส่ง บริษัทเครือ
ซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)

(5) ภาควิชาด้านนวัตกรรมสีเขียว ได้แก่

ดร.ทรงพล ดีจงกิจ

กรรมการผู้จัดการบริษัทสยามไบโอไซเอนซ์ (จำกัด)

(6) ภาควิชาด้านนวัตกรรมสังคม ได้แก่

ดร.สมชัย จิตสุชน

ผู้อำนวยการวิจัยด้านการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนรวม
และการกระจายรายได้ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา

ประเทศไทย

คุณอารันตร์ อาชาพิลาส

ผู้ก่อตั้งนิตยสาร Be Magazine

(7) ภาศึการรับมือภัยพิบัติ ได้แก่

ดร.อดิศร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา

ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ผศ.ดร.นพนนท์ ตาปนานนท์

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ข้อมูลด้านเอกสาร ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) คู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติ ร่างคู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติ รายงานสรุปผลการประชุมและเอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2553-2555 ของสศช. รายงานประจำปี 2553-2555 ของสศช. วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับปี 2553-2555 และข้อมูลทางเว็บไซต์ของสศช. รวมถึงภาศึการพัฒนาสังคมสีเขียว ตาม 7 มิติ คือ กระทบวงพาณิชย์ มูลนิธิชีวิตวิถี นิตยสารฉลาดซื้อ สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ มูลนิธิใบไม้เขียว โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ กระทบวงพลังงาน บริษัทเอสซีจี โลจิสติกส์ แมเนจเม้นท์ จำกัด สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(TDRI) และ BE Magazine

นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลด้านเอกสารของภาศึการพัฒนาทั้ง 7 มิติ ได้แก่ จัปกระแส Rio+20 สู่สังคมไทย ศึษาการติดตามความเคลื่อนไหวของการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา รายงานการศึษาเกี่ยวกับภาวะโลกร้อนที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม วารสาร'รักษ์พลังงาน แผนงานสนับสนุนความมั่นคงทางอาหาร (2553-2556)คู่มือประชาชน เรื่องความ(ไม่)มั่นคงทางอาหารกับทางออกของประเทศไทยคู่มือเทคโนโลยีสะอาด สำหรับประชาชน Thailand Organic Mapping แสดงทำเนียบผู้ประกอบการสินค้าอินทรีย์ภายในประเทศทั้งหมด และ SE Catalog รวมกิจการเพื่อสังคมในไทย

ขั้นตอนในการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้กำหนดขั้นตอน ดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแพร่แนวคิดสังคมสีเขียวของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และภาคีการพัฒนาทั้ง 7 มิติ
2. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะศึกษา
3. ติดต่อกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ให้ข้อมูลด้านการเผยแพร่แนวคิดสังคมสีเขียวของสศช. และภาคีการพัฒนาทั้ง 7 มิติเพื่อสร้างความสัมพันธ์เบื้องต้น และสร้างความเข้าใจของวัตถุประสงค์การวิจัย ตลอดจนนัดวัน เวลา และสถานที่ที่เหมาะสมและสะดวกในการสัมภาษณ์
4. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และชัดเจน อาทิ เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป รายการประเด็นคำถาม แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น
5. เข้าพบกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง และทำการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
6. ขั้นบันทึกรายละเอียดของข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการถอดเทปบันทึกเสียงภายหลังจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษรโดยแยกข้อมูลตามแต่ละประเด็นที่ทำการสัมภาษณ์ เพื่อความสะดวกในการสรุปขั้นตอน และกลยุทธ์ต่างๆที่สศช. และภาคีการพัฒนานำมาดำเนินการ ในการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสรุปโดยรวม
7. ขั้นสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูลและรายละเอียดที่ได้รับจากการเก็บข้อมูลหลังจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดสิ้นสุดลง มาสรุปวิเคราะห์ผลอย่างละเอียด โดยอาจต้องขอความอนุเคราะห์จากผู้รู้ หรือแหล่งข้อมูลประเภทเอกสารที่ได้มีการรวบรวมไว้ ประกอบการวิเคราะห์เพื่อให้ผลการวิจัยมีความชัดเจนและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งหากต้องการได้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความครบถ้วนสมบูรณ์ จึงมีความจำเป็นต้องมีเครื่องมือช่วยในการวิจัย อันประกอบไปด้วย

1. ตัวผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้เก็บข้อมูลเอง
2. เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป
3. แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-Depth Interview) ซึ่งใช้แนวทางจากกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่นำมาศึกษาครั้งนี้ โดยแบบสัมภาษณ์จะเป็นแนวคำถามปลายเปิด (Opened Question) ที่ไม่ชี้นำคำตอบ
4. ข้อมูลที่เผยแพร่จากสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ อาทิ ข่าวจากหนังสือพิมพ์ รายงานการศึกษา เอกสารวิชาการ วารสารขององค์กร บทความ รายงานประจำปี รายงานการประชุมประจำปีของสศช. เป็นต้น และสื่อใหม่ คือ ข้อมูลจากเว็บไซต์สศช.และภาคีการพัฒนา

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

1. กลุ่มประเด็นคำถามเรื่องการดำเนินการ/เผยแพร่เพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียว

- องค์กรของท่านได้มีการวางแผนในการดำเนินการ/เผยแพร่เพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวไว้อย่างไร และเป็นไปตามที่วางแผนไว้หรือไม่
- งบประมาณที่ได้รับเพื่อดำเนินการ/การเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆเพียงพอหรือไม่ และมีการนำไปใช้อย่างไร
- องค์กรของท่านได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นอีกหรือไม่เพื่อดำเนินการ/เผยแพร่ขับเคลื่อนสังคมสีเขียว (เป็นต้นว่า ภาคีรัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม สื่อมวลชน ภาควิชาการ สถาบันการศึกษา ฯลฯ)
- ปัจจัยที่สนับสนุนในการดำเนินการ/เผยแพร่เพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวขององค์กรท่านคืออะไร
- ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการ/เผยแพร่เพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวคืออะไร

- ประเด็นที่สื่อสารออกไปภายนอกมีอะไรบ้าง มีกรอบที่ยึดถือในการเผยแพร่เนื้อหาอย่างไร

- บุคคลที่มีบทบาทในการออกสื่อต่างๆแต่ละครั้งมีใครบ้าง

- สื่อหรือช่องทางที่ใช้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่กลุ่มเป้าหมายมีอะไรบ้าง และเหตุผลที่เลือกใช้เพราะอะไร

- กลุ่มเป้าหมายได้แก่กลุ่มใดบ้าง มีวิธีการและแนวทางในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างไร

2. กลุ่มประเด็นคำถามเรื่องความเป็นมา บทบาท และความสัมพันธ์ของเครือข่ายในการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว

- บทบาทขององค์กรท่านที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมีอะไรบ้าง

- ความเป็นมา ระดับความสัมพันธ์ของท่านที่เข้ามามีส่วนร่วมมีอะไรบ้าง และมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างไรกับสมาชิก

3. กลุ่มประเด็นคำถามเรื่องกระบวนการสื่อสารภายในเครือข่าย

- ในระยะเริ่มแรก ใครหรือองค์กรใดมีแนวคิดริเริ่มการจัดตั้งเครือข่าย (มีการรวมตัวกันอย่างไร)

- มีข้อตกลง กฎระเบียบ วิธีปฏิบัติ ระหว่างสมาชิกหรือไม่ อย่างไร

- มีวิธีแจ้งและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันอย่างไร ผ่านสื่อชนิดใด

- ประเด็นเนื้อหาที่นำมาแลกเปลี่ยนพูดคุยมีอะไรบ้าง

- ช่องทางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกมีอะไรบ้าง

- ความถี่ในการนัดหมาย พบกันระหว่างสมาชิกเป็นอย่างไร

4. กลุ่มประเด็นคำถามเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสื่อสารในการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว

- สิ่งที่คุณคิดว่าเป็นจุดเด่นในการสื่อสารของเครือข่ายมีอะไรบ้าง

- ลักษณะบทบาท และการให้ความร่วมมือของสมาชิกมีผลต่อการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวหรือไม่อย่างไร

- ลักษณะของผู้นำในเครือข่ายควรเป็นอย่างไร มีผลต่อสมาชิกในเครือข่ายและการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมสีเขียวหรือไม่ อย่างไร

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยเป็นความจริงและน่าเชื่อถือ จึงได้ทดสอบข้อมูลที่ได้รับโดยทำการตรวจสอบดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยที่ได้รับเปรียบเทียบกับอ้างอิงกับเอกสารและสื่อต่างๆที่ปรากฏต่อสาธารณชน
2. ผลการวิจัยที่ได้รับถูกส่งกลับไปยังผู้ถูกสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบที่ให้ไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และแหล่งข้อมูลจากเอกสารมาเปรียบเทียบ และสรุปประเด็นสำคัญ นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาตามที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยบรรยายถึงการดำเนินการ การเผยแพร่แนวคิดเครือข่ายการทำงานและการสื่อสารของเครือข่าย รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสื่อสารในการขับเคลื่อนสังคมสีเขียว สื่อและช่องทางการสื่อสารที่เลือกใช้ เนื้อหาสาระที่ใช้ผ่านสื่อแต่ละชนิด ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ การเผยแพร่ และการทำงานผ่านเครือข่าย

การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลทั้งข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการข่าวที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ และเว็บไซต์ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิที่ทำการเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ นำเสนอในรูปคำอธิบายด้วยวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) พร้อมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาจากการขับเคลื่อนสังคมสีเขียวไปประยุกต์ใช้